

SLOVENSKÉ

2/2007
NEPREDAJNÉ

zahraníči

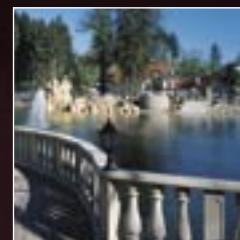
Stála konferencia 2007 v Bratislave

Otvorenie novej budovy SND

Storočnica Slovenskej ligy v Amerike

Slovenské kúpele

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Mikuláš Klimčák, *Cyrl a Metod* (str. 6–7)

Sv. Cyril a Metod, ktorých v roku 1980 vyhlásil pápež Ján Pavol II. za patrónov Európy, patria k najvýznamnejším osobnostiam v histórii slovenského národa. Apoštolským, kultúrnym a pedagogickým pôsobením na území našich predkov položili základy národnej identity a slovenskej štátnosti. Sviatok sv. Cyrila a Metoda (5. júl) je preto štátnym sviatkom Slovenska, dňom spomienky na obetavú misiu solúnskych bratov, vďaka ktorým Slovensko nepotrvrdilo iba vernosť zásadám kresťanského života, ale aj svoje pevné miesto v duchovných a kultúrnych dejinách Európy.

PRÍHOVOR

Je to už takmer jeden a pol roka, čo vznikol Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí – inštitúcia, ktorá tvorí pomyselný most medzi Slovákami na Slovensku a slovenským svetom v zahraničí. Hoci počtom zamestnancov nevelký, tento úrad je svojím poslaním a zameraním významnou inštitúciou, jeho hlavnou úlohou je zabezpečovať pomoc Slovenskej republiky krajským spoločenstvám v záujme zachovania slovenskej národnej, kultúrnej a jazykovej identity. Medzi jeho úlohy patrí prezentácia kultúrnych počínov našich krajanov na území

Slovenska, vydávanie osvedčení a v neposlednom rade podnecovanie našich krajanov k návratom na Slovensko. Uchovávanie či oživovanie slovenského ducha v dnešnom globalizačnom procese je úlohou nanajvýš komplikovanou. Možno konštatovať, že migrácia slovenského obyvateľstva je aj v dnešných dňoch na vzostupe, a úrad má preto svoje opodstatnenie nielen z dôvodov starostlivosti o historické vystáhovalce vlny a o potomkov pôvodných vystáhovalcov, ale aj z dôvodu sprostredkovania starostlivosti štátu o súčasnú migráciu a sledovania jej potrieb, požiadaviek a tlmočenia týchto potrieb vláde Slovenskej republiky.

Bolo by mylné a dokonca nebezpečné, ak by sa aj v 21. storočí našiel čo len jeden Slováč, ktorý by spochybnil krajské spoločenstvo, vysloviac názor, že krajanovia prichádzajú na Slovensko iba zo zisťných dôvodov, jednoducho preto, že očakávajú od Slovenskej republiky neustále finančné dotácie a podpory. Slováci, ktorí opustili svoju vlasť v rôznych vystáhovalských vlnách, si zasluhujú našu úctu za to, že dokázali vzdorovať nepriazni osudu, že dokázali opustiť to, čo im bolo nadovšetko drahé – svoju dedovizeň, svojich rodičov, blízkych, že dokázali vyjadriť svoj protest a nesúhlas s nedemokratickým režimom, idúc pritom do neznáma, do neistých životných a ľudských pomerov. Hoci často osamotení, dokázali svetu, že slovenský národ je životaschopný. Naša vďaka všetkým Slovákom za hranicami našej vlasti patrí však nielen ako znak súhlasu s ich odvážnymi počínmi, ale patrí im poďakovanie aj za ich propagáciu Slovenskej republiky, za prezentáciu slovenskej kultúry a uchovávanie slovenského kultúrneho dedičstva, za podporu vzťahov medzi Slovenskom a ich domovskými krajinami, za početné finančné zbierky pre kultúrne, náboženské a charitatívne inštitúcie na Slovensku, za permanentné vytváranie nespočítateľných a mnohorakých hodnôt, za ich stále sa opakujúcu hlavnú rolu vyslancov Slovenska v zahraničí. Naš nesmierny obdiv patrí všetkým príslušníkom národnostných slovenských menšín v okolitých krajinách, ktorí si už niekoľko generácií až do súčasnosti zachovali svoj ľubozvučný slovenský jazyk, uchovali si svoju spolupatričnosť so slovenským národom a napriek všetkému a všetkým sú stále neoddeliteľnou súčasťou slovenského národa. Naše uznanie však musíme vyjadrovať i druhým a tretím generáciám Slovákov, ktorí žijúc vzdialení a často neuchovávajú si slovenský jazyk, sa hrdo hlásia ku svojim slovenským koreňom a všestranne sa podieľajú na krajskom živote v zahraničí. Našej pozornosti nemôžu uniknúť ani súčasné migračné vlny predovšetkým z radov mladej generácie Slovákov, ktorí tak reagujú na výzvy po vstupe SR do Európskej únie, odpovedajú svojím „áno“ na ponuky sľubujúce lepší život, kvalitnejšie perspektívy. Ich návrat je nanajvýš otáznym, a preto by Slovenská republika mala vytvárať štrukturálne podmienky pre návratenie sa tejto generácie späť do vlasti. Slovensko by sa vo svojich programoch podpory malo oveľa intenzívnejšie zamerať na prevenciu „odlevu mozgov“ a na systematické znižovanie negatívnych vplyvov na ďalší úspešný rozvoj Slovenska. Vďaka milosrdnému osudu sa po odstránení bariér, železných opôn a neslobody medzi Slovákami žijúcimi na Slovensku a Slovákami žijúcimi v zahraničí opätovne vytvorili mosty, po ktorých ste sa, vážení krajanovia, mohli vrátiť domov a my sme sa po nich zase mohli vybrať k vám. Zostáva mi zaželať nám všetkým, Slovákom roztrúseným po celom svete, aby nás už žiadne mosty nerozdeľovali, ale aby sme po nich kráčali v priateľstve a vo vzájomnej úcte.

Vilma Prívarová, predsedníčka ÚSZZ

OBSAH

- 2–3 ■ **ROKOVALI DELEGÁTI ZO SVETA**
- 4–5 ■ **ROZHOVOR**
S publicistom Imrichom Kružliakom
- 6–7 ■ **LUDIA**
Akademický maliar Mikuláš Klimčák
- 8–9 ■ **UMENIE**
Otvorenie novej budovy SND
- 10 ■ **UMENIE**
Bratislavský chlapčenský zbor
- 11 ■ **NAŠ HOST**
Jozef Pomichal
- 12–13 ■ **ZO SVETA**
Storočnica Slovenskej ligy v Amerike
- 14–15 ■ **PREDSTAVUJEME**
Kremnica
- 16–17 ■ **LETNÁ POZVÁNKA**
Doprajte si kúpele
- 18 ■ **FRAZEOLÓGIA**
Tichá voda brehy myje
- 19 ■ **JUBILANTI**
- 20–21 ■ **ÚSZZ INFORMUJE**
Kalendárium

SLOVENSKÉ zahraničie

SLOVENSKÉ zahraničie

2/2007, ročník XII., nepredajné
Časopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o.

Benediktio 5, 811 05 Bratislava 1, Slovenská republika
Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková
Šéfredaktor: Vladimír Dobřík

Tel.: +421/2/57 20 05 23
Fax: +421/2/57 20 05 55
e-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Redakčná rada: Michal Babiak, Ľubica Bartalská, Mojmir Benža, Jarmila Gerbočová, Anton Hykisch, Peter Maráky, Vítka Prívarová, Jozef Rydlo

Autori príspevkov: Vilma Prívarová (1), Vladimír Dobřík (2–3, 12–13, 20), Pavol Hudík (4–5), Róbert Letz (12), Anna Konečná (6–7, 10, 11, 14–15, 21), Stanislav Bachleda (8–9), Jana Horečná-Budinská (16–17), Jana Skladaná (18), Iveta Baloghová (19)

Jazyková úprava: Iveta Baloghová
Fotografie: Eva Krajmerová (obálka), Marián Garaj (8–9), Branislav Králik (2–3, 12–13), Dominik Hronec (8–9), archív SND (8–9), archív Jozefa Pomichala (11), archív SACR (16–17), Boris Voroňák (2. obálka, 6–7), Miloš Lacko (14–15), Vladimír Linder (20), archív Elfo (21), archív Slothermae (4. obálka)

Foto na titulnej strane: priečelie novej budovy SND
Grafická koncepcia: Eva Vavrincová
Grafická úprava: BESYX grafické štúdio, s. r. o.
Tlač: Sineal, s. r. o.

Registračné číslo: 1446/96 MK SR, ISSN 1335-4396
Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Fax: +421/2/57 20 05 55, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom redakcie.
Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Rokovali delegáti zo sveta

V konferenčnej sále City Hotela Bratislava sa v dňoch 27. – 28. apríla uskutočnila Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2007.

Toto významné fórum slávnostne otvorila predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová, ktorá privítala vzácných hostí a 85 zahraničných delegátov z rekordných 23 krajín sveta. Nad podujatím prevzal záštitu predseda vlády Slovenskej republiky Robert Fico, ktorý na úvod predniesol aj slávnostný príhovor. Prítomní boli aj ďalší významní hostia: podpredsa vlády SR Dušan Čaplovič, minister zahraničných vecí SR Ján Kubiš, poslanec NR SR, predseda Výboru NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien László Nagy, poslankyňa NR SR, podpredsedníčka Zahraničného výboru NR SR Zdenka Kramplová, poslanec NR SR, predseda Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska Jozef Rydlo a ďalšie významné osobnosti nášho politického, spoločenského, duchovného a kultúrneho života.

Hlavným cieľom konferencie bolo predstaviť a prerokovať návrh téz dokumentu *Strategické ciele štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí na obdobie rokov 2008 – 2012*. Pri snemovaní v troch pracovných skupinách odznelo takmer 50 referátov, ktoré analyzovali súčasný stav a trendy vývoja jednotlivých slovenských komunít v zahraničí a hodnotili efektívnosť priamej a nepriamej pomoci Slovenskej republiky svojim menšinám v zachovávaní ich jazykovej, kultúrnej a náboženskej identity. Delegáti v príspevkoch vyjadrili podporu zahraničnopolitickej orientácii Slovenska, ako aj vnútornému vývojovému procesu svojej bývalej domoviny, vlasti svojich predkov a ponúkli konkrétnu pomoc a podnety na vzájomne prospešnú spoluprácu. Závety konferencie určili priority do pripravovaného vládneho programu štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí. Vrcholom podujatia bolo prijá-

tie zahraničných delegátov prezidentom Slovenskej republiky Ivanom Gašparovičom.

Delegáti s uspokojením konštatovali, že problematika vzťahov Slovenskej republiky a Slovákov žijúcich v zahraničí sa stáva jednou z priorit štátnej politiky Slovenskej republiky. Očakávajú, že tento pozitívny proces v slovensko-slovenských vzťahoch bude aj naďalej pokračovať, a na záver konferencie schválili závery a odporúčania uvedené na nasledujúcej strane.

Slovenské komunity v zahraničí pracujú rôznymi spôsobmi v záujme Slovenska: aktívne propagujú Slovensko a pracujú na jeho všeobecnom zviditeľnení; prezentujú kultúru Slovenska a vytvárajú veľkú časť spoločnej integrálnej kultúry; bránia slovenské záujmy vo vlastnej tlači a v médiách krajín, v ktorých žijú; propagujú turizmus; nadväzujú mnohoraké vzťahy vrátane obchodných; organizujú rôzne finančné zbierky pre kultúrne, náboženské a charitatívne inštitúcie na Slovensku; podporujú finančne a organizačne rôzne delegácie a študentov, ako aj politické a športové návštevy zo Slovenska; spolupracujú s konzulárnymi a diplomatickými zastupiteľstvami SR atď. Týmito aktivitami Slováci v zahraničí vytvárajú hodnoty reprezentujúce stá milióny korún a sú atraktívnymi vyslancami Slovenskej republiky a jej záujmov. Sme preto presvedčení, že podpora aktivít dvoch miliónov Slovákov žijúcich v zahraničí na zachovanie ich kultúrnej a národnej identity je dobrou investíciou zo strany Slovenskej republiky, rovnako ako to, aby vláda Slovenskej republiky naďalej obhajovala a podporovala práva a záujmy Slovákov žijúcich v zahraničí, aby prispôbovala svoju politiku v danej oblasti vo vzťahu k jednotlivým štátom na základe meniacich sa podmienok a charakteristík.

Príhovor premiéra Roberta Fica

Slávnostný prípitok

Príhovor eurokomisára Jána Figela

Prejav predsedníčky ÚSZZ Vilmy Prívarovej

Prijatie u prezidenta Ivana Gašparoviča

... a bolo aj veselo

Rokovanie delegátov

Kvety pre prvú dámu

Vilma Prívarová s delegátkami

Odporúčané priority Stálej konferencie:

1. Pripraviť a prijať Konceptiu štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015 tak, aby znamenala významný posun v naplňaní potrieb a požiadaviek slovenského sveta, a to v spolupráci s jeho predstaviteľmi;
2. Prioritne podporovať oblasť školstva, práce s deťmi a mládežou a rôzne formy vyučovania slovenského jazyka a v slovenskom jazyku vrátane motivačného štipendijného systému v domovských krajinách; aj v krajinách, kde neexistuje slovenské školstvo, zvýšenú pozornosť venovať aktivitám, ktoré smerujú do prostredia detí a mládeže, aby sa u najmladšej generácie vytvorilo a upevnilo slovenské povedomie a tak sa zabezpečila kontinuita existencie slovenských komunít v zahraničí;
3. Formou rozpočtového opatrenia vlády zvýšiť objem finančných prostriedkov v grantovom systéme Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na rok

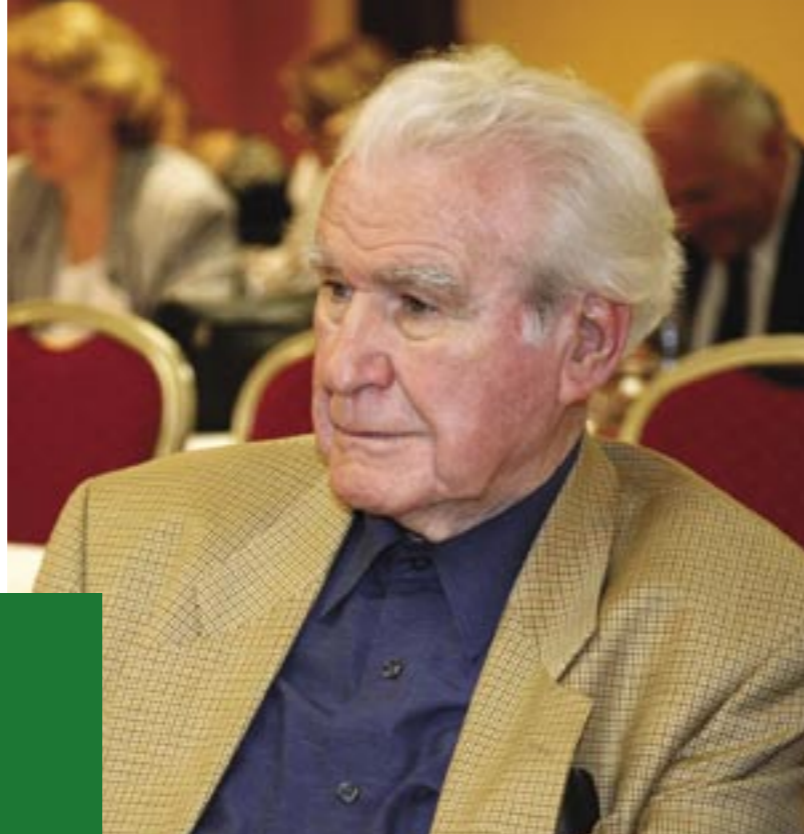
2007 na úroveň 40 mil. Sk, schválenú už v minulosti uznesením vlády; v ďalších rokoch vyčleňovať v štátnom rozpočte do grantového systému pre Slovákov žijúcich v zahraničí finančné prostriedky aj so zreteľom na objem grantového systému domácich národnostných menšín pri rešpektovaní príbuznosti i rozdielnosti týchto dvoch problematik;

4. Novelizáciou volebného zákona čo najefektívnejšie zjednodušiť mechanizmus hlasovania slovenských občanov zo zahraničia a vytvoriť predpoklady na možnosť voliť elektronickou formou;
5. Efektívne naplňovať dvojstranné dohody s Maďarskom a Ukrajinou v oblasti vzájomnej podpory národnostných menšín; navrhujeme uzavretie medzivládnych zmlúv s Českou republikou, Poľskom a prípadne s ďalšími krajinami;
6. Uzavárať bilaterálne zmluvy v oblasti kultúrnej spolupráce s krajinami, kde žijú slovenské komunity; podporovať všetky formy kultúrnej výmeny medzi SR a krajinami, kde žijú Slováci;
7. V procese prípravy medzištátnych dokumentov konzultovať oblasti týkajúce sa života národnostných menšín s ich predstaviteľmi;
8. Zabezpečiť blokové vysielanie vybraných pôvodných programov Slovenskej televízie do všetkých krajín, v ktorých žijú významné slovenské komunity, zachovať krajanské vysielanie Slovenského rozhlasu

a vytvoriť podmienky, aby bol vo verejnoprávných médiách SR vytvorený primeraný priestor na prezentáciu života a dejín slovenských menšín a komunít v zahraničí;

9. Zachovať sieť zastupiteľských a konzulárných úradov vrátane Slovenských inštitútov v krajinách, kde žijú významné slovenské komunity; mimoriadnu pozornosť sústrediť na vytvorenie nových Slovenských inštitútov v krajinách, kde žije zvýšený počet Slovákov; širšie využívať inštitút honorárnych konzulov; zvýšiť dôraz na spoluprácu ZÚ so slovenskými komunitami a vypracovať na úrovni MZV stratégiu pomoci novým vystaňovaleckým vlnám;
10. Zvážiť možnosť navrhovať a udeľovať štátne vyznamenania aj pre cudzích štátnych príslušníkov za propagáciu Slovenska a jeho kultúry, ktoré by umožnili oceniť najvýznamnejšie osobnosti spomedzi Slovákov žijúcich v zahraničí;
11. Podporiť vybudovanie Pamätníka slovenského vystaňovalectva; podporiť zriadenie a prevádzku Stáleho sekretariátu Svetového združenia Slovákov v zahraničí v Bratislave;
12. V súvislosti so zvýšením množstva úloh a koordináciou činnosti ÚSZZ vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí primerane zvýšiť počet zamestnancov a ich zabezpečenie na ÚSZZ a tiež materiálno-priestorové dobudovanie ÚSZZ.

Exilový publicista Imrich Kružliak nám poslal do redakcie rozsiahlejšiu štúdiu o svojom priateľovi, americko-slovenskom historikovi Victorovi S. Mamateyovi, ktorý v januári 2007 zomrel vo veku nedožitých deväťdesiatin v Tallahassee na Floride. Keď pán Kružliak navštívil Slovensko, požiadali sme ho o rozhovor.

JEDNA CESTA dve križovatky

Pán Kružliak, pripomeňte si najprv vašu životnú cestu demokrata a zanieteneho žurnalistu, ale aj básnika, prekladateľa a esejistu. Prvá etapa cesty životom sa skončila po pôsobení v Slovenskej lige, Národných novinách, na povereníctve výživy a vo Svojchemii. Potom ste v decembri roku 1949 odišli do zahraničia a pôsobili ste nielen v redakcii Rádia Slobodná Európa, ale aj ako šéfredaktor exilového časopisu Horizont, popredný funkcionár Svetového kongresu Slovákov, predseda Spolku spisovateľov a umelcov v zahraničí a venovali ste sa aj ďalším exilovým aktivitám. Ktoré z týchto aktivít po odstupe rokov považujete za najprínosnejšie?

Myslím, že to bol predovšetkým časopis Horizont (1972 – 1992), ktorý som viedol dvadsať rokov, potom Svetový kongres Slovákov, ktorý vytvoril najkrajšiu kapitolu v dejinách amerických Slovákov (doteraz je marxistickou historiografiou vedome zamlčovaný), a samozrejme, rozhlasová stanica Slobodná Európa, ktorá v dlhých rokoch studenej vojny vykonala nesmiernu službu hlásaním slobody a demokracie.

Ako sa dívate na formy boja za demokraciu v oboch etapách, ale osobitne v exile?

V domácom zápase za demokraciu sme to vyskúšali zápasom za rovnoprávnosť a spravodlivosť už za ČSR, a to nielen v po-

litickom postavení oboch národov, ale aj v činnosti Slovenskej ligy, najmä budovaním menšinového školstva. Táto úloha Slovákom zostala aj dnes, hlavne na južnom Slovensku. Matica slovenská vedela prevziať budovu Slovenskej ligy v Bratislave, ale na jej program akosi zabúda. Pripomenul to na Stálej konferencii Slovákov žijúcich v zahraničí vo svojom prejave aj delegát Ondrej Štefanko z Rumunska.

Boj za demokraciu v exile, to bol boj za slobodu, pretože za vlády komunizmu išlo v prvom rade o slobodu a ľudskosť. Bohužiaľ, tento boj trval dlhé roky a to zanechalo svoje následky, ktoré pociťujeme aj 18 rokov po rozpade komunizmu.

V minulosti ste boli aj predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. Myslím si, že tu popri udržiavaní národného vedomia išlo tiež o závažnú spolupatričnosť exulantov, ale aj o kontakt so starou vlasťou. Dnes striedavo žijete na Slovensku a v Nemecku. Ako sa vám javí spolupatričnosť Slovákov v zahraničí a ich domoviny v súčasnosti?

Slovenskí literárni a umeleckí tvorcovia v exile vykonali svoju úlohu dôstojne a zanechali krásne plody, ktoré sa už čiastočne priblížili aj domovu. Vyšli tu najmä exilové básnické diela Karola Strmeňa, Mikuláša Šprinca, čiastočne aj J. C. Hronského, Rudolfa Dilonga, Andreja Žarnova a iných. To všetko je súčasťou slovenskej kultúry, ktorá je spoločným majetkom národa. Aj keď bude treba ešte o činnosti exilu povedať všeličo

a sme hodne dlhší tomu, čo sa v zahraničí vykonalo, hlavne je to, čo sa dosiahlo doma. Slobodné a samostatné demokratické Slovensko – to bola túžba exilu. Americkí Slováci položili základy modernej slovenskej politiky (Clevelandská a Pittsburská dohoda) po prvej svetovej vojne a z nich sa zrodil zápas o autonómiu, čiže rovnoprávnosť národov v Česko-Slovensku, ktorý vyvrcholil 6. októbra 1938 víťazstvom autonómie. A tretí zahraničný slovenský odboj, najmä zásluhou Svetového kongresu Slovákov, zas doviedol Slovákov k demokratickej samostatnosti. To si uvedomili už v roku 1990 aj slovenskí politickí predstavitelia, keď sa na čele s Dubčekom, Čičom a Schusterom prišli pokloniť Štefanovi Romanovi, vlastne už len jeho pamiatke do Toronto, ale aj celému slovenskému svetu v zahraničí, lebo ich zápasom sa dosiahlo vyvrcholenie slovenských dejín – sloboda, demokracia, štátnosť a v dôsledku vstupu Slovenska do Európskej únie aj medzinárodná stabilita Slovenskej republiky. Ďalšia budúcnosť Slovenska už záleží na Slovákoch samých.

Všeličo sa pre zviditeľnenie exilu už na Slovensku vykonalo, k čomu prispeli aj exulanti, ktorí sa vrátili a doma sa aktivovali, ale dlhove máme ešte stále veľa. Jeden ste napríklad splnili aj vy priblížením diela a života univerzitného profesora Victora S. Mamateya, ktorý bol v USA i na Západe vôbec známym historikom. V čom vidíte podstatu jeho prínosu?

Mrzí ma, že dnešné Slovensko je dosť nevnímateľné aj voči takým veľkým osobnostiam, ako bol Koloman Sokol (aj keď o ňom už vyšli na Slovensku viaceré publikácie), Štefan B. Roman alebo aj Victor S. Mamatey. Mamatey v roku 1938 dostal zahraničné štipendium a odišiel do USA, kde sa narodil. Tu bol jeho otec významným činiteľom, jedným z pionierov slovenskej činnosti v Spojených štátoch už pred prvou svetovou vojnou. Jeho syn Victor chcel v USA len študovať a ako historik a profesor angličtiny sa mienil vrátiť na Slovensko. Túžil byť profesorom na slovenskej strednej škole. To slovenskému rododubovi v tých rokoch už stačilo.

V USA – podľa svedectiev z jeho korešpondencie – už v roku 1940 pracoval v americkom krátkovlnnom vysielaní v Bostone, z čoho sa nakoniec stalo vysielanie Hlasu Ameriky (Voice of America), ktorý vysielal aj do Česko-Slovenska. A práve pionierom tohto vysielania sa stal mladý Victor S. Mamatey. Študoval na amerických univerzitách, medziiným aj na Harvarde. Štúdiá dokončil v roku 1949 na parížskej Sorbonne. Tu sa oženil s Francúzku a chcel sa vrátiť na Slovensko. Ale v jeho plánoch urobil škrť komunistický puč v roku 1948. Preto sa rozhodol odísť do Ameriky, kde bol profesorom na univerzitách v Tallahassee na Floride a potom v Athens v štáte Georgia.

Napísal významné historické diela: The United States and east central Europe (Spojené štáty a stredná a východná Európa), Princeton, N. J. 1957; Soviet Russian Imperialism (Sovietsko-ruský imperializmus), New York – Toronto – London

– Melbourne 1964; Rice of the Habsburg Empire (Rozmach Habsburskej ríše), New York – Chicago – San Francisco – Atlanta – Dallas – Montreal – Toronto – London – Sydney 1971. Spolu s Geoffreym Bruunom vydal The World in the Twentieth Century (Svet v dvadsiatom storočí), D. C. Heath and Comp., Boston 1962; spolu s Radomírom Lužom vydal La République Tchécoslovaque 1918 – 1948: Une expérience de démocratie (Československá republika 1918 – 1948: – Experiment demokracie), 1973. Okrem toho publikoval aj iné štúdie, najmä v amerických historických časopisoch. Napísal aj americké učebnice. Bol členom Americkej historickej spoločnosti. Dostal cenu Georgea Louisa Beera a cenu Guggenheimovej spoločnosti.

Na sklonku života písal ešte knihu na obranu svojho otca proti tvrdeniu Slavomíra Micháleka, ktorý skreslil rolu Mamateya, ale aj iných Slovákov v prvom odboji. V knihe Diplomat Štefan Osuský Michálek použil len dokumenty z Osuského archívu, ktoré sú uložené v Hooverovej knižnici v Stanfordskej univerzite v Kalifornii, ale nekonfrontoval ich s existujúcou historickou literatúrou. Knihu s názvom Albert Mamatey a Pittsburská dohoda, spomienky a úvahy, žiaľ, už nedokončil. Choroba a slabý zrak mu to nedovolili.

Za jeho cenné životné dielo, náležite hodnotené na Západe, mu minister kultúry Ivan Hudec v roku 1997 odovzdal Poctu Štefana Boleslava Romana. To bola Mamateyova rozlúčka so Slovenskom. Ministrom Hudecovi vtedy povedal: „Čítim sa zvlášť poctný týmto vyznamenaním. A to tým viac, že som mal možnosť vidieť Slovensko na vlastné oči, aké obrovské pokroky zaznamenalo za posledné roky. Je to priam zázrak a zadosťučinenie... Keď sa vrátim do Ameriky, budem hovoriť o tom, že pravda o tejto krajine je iná, ako si to bežný Američan prečíta v novinách.“

V čom vidíte podstatu Mamateyovho prínosu pre Slovensko, Ameriku a svet?

Victor S. Mamatey bol nepochybne najvýznamnejším historikom slovenského pôvodu v USA. Jeho životné dielo je na Slovensku dosiaľ – bohužiaľ – málo známe. Pritom znamená veľa pre prehĺbovanie vzťahov medzi USA a Slovenskom, ale aj medzi USA a Európou. Okrem toho Univerzitnej knižnici v Bratislave daroval zo svojej osobnej knižnice vyše 2 300 prevažne cudzojazyčných historických kníh (najmä anglických, francúzskych a nemeckých). Aj na základe toho môžu Slováci spoznávať osobnosť tohto vzácneho historika i demokratického človeka.

Vy osobne ste prívržencom Európskej únie ako priestoru na slobodné a demokratické spolužitie ľudí a národov. Myslite si, že človek môže byť dobrým Európanom i dobrým vlastencom?

Určite. Európa sa stala už našou spoločnou vlasťou.

Profesor
Victor Mamatey

Imrich Kružliak
medzi delegátmi
konferencie

Mikuláš KLIMČÁK

Počiatky slovenských národných dejín a Veľká Morava patria v pamäti slovenského národa medzi základné hodnoty. Piateho júla si pripomíname misiu sv. Cyrila a Metoda, vierozvestcov a patrónov Európy, ich zásluhy o písmo i emancipáciu nášho národa. Uctievaťelom solúnskych bratov a šíriteľom ich odkazu je čestný člen Spolku sv. Cyrila a Metoda, akademický maliar Mikuláš Klimčák, ktorému Svätý Otec za jedinečnú celoživotnú tvorbu udelil rytierske ocenenie – Rad sv. Silvestra.

Akademický maliar a popredný sakrálny umelec Mikuláš Klimčák patrí medzi naše výrazné maliarske osobnosti, uznávané doma i vo svete. Narodil sa 16. 11. 1921 v Humennom v gréckokatolíckej rodine. Umelecky ho formovalo nielen štúdium na výtvarnom oddelení Slovenskej vysokej školy technickej u Maxa Schurmannu a Jána Mudrocha (1943 – 1945) a na Vysokej škole umeleckého priemyslu v Prahe u Františka Tichého a Josefa Nováka, ale aj úzka symbióza s vlastným hlbokým kresťanským svetonázorom. Spiritualita inšpirovaná byzantským ikonopisom, národným a všeslovenským čítaním patrí medzi silné žriedla umelcovej inšpirácie. Oslavy 100. výročia príchodu učencov Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, ktoré sa konali v roku 1963, znamenali v jeho tvorbe veľký medzník. V r. 1971 vytvoril gobelín Byzantská misia na Veľkej Morave (320 x 600 cm), ktorý je umiestnený na Bratislavskom hrade, historické cykly, ilustrácie, obrazy, návrhy na gobelíny, vitráže, ako aj sériu artprotisov – všetko na oslavu národných dejín. V celej šírke a veľkoleposti sa to ukázalo na jubilejnej výstave umelca, usporiadanej pred piatimi rokmi v Bratislave. Prezentoval tu to najlepšie, čo vytvoril za desiatky rokov v samote svojho ateliéru. Majster si síce zvolil „pustovnický“ spôsob života, ale v ateliéri má vyberanú spoločnosť. Z olejomalieb naňho hľadajú veľkomoravské kniežatá Svätopluk, Slavomír, Mojmír, Pribina, Rastislav, Kocel, ktorí sa vynárajú z hĺbín dávnych vekov, aby sa preniesli do našej prítomnosti. V nevyčerpatelných variantoch stvárnú aj sv. Cyrila a Metoda. Len nedávno dokončil návrh na súsošie svätcov a túži po tom, aby sa zrealizoval. Maliar pri tvorbe hlboko preniká do staroslovienskych čias, medituje, imaginatívne zobrazuje historické postavy a čiastočne idealizuje historické skutočnosti, čo je však výsostnou licenciou umelca. Dynamiku deja podčiarkuje použitím písma, neraz i staroslovienskeho, ako ikonografického i kaligrafického prvku. Druhou inšpiračnou studnicou Klimčákovej tvorby sú sakrálné výjavy. Najmä ikona sa preňho stala skvelým vyjadrením najosobnejšieho vzťahu k viere a spätosti s cirkvou byzantského obradu. Je to dané jeho nábožným životom, ale aj osobným záujmom o štúdium dejín, hagiografie a teológie. S vrúcnosťou ikonopisca stvárnú najmä Bohorodičku, Krista (Pantokratora), archanjelov Michala a Gabriela. Pri tvorbe ikon nekopíruje ich kánon, iba z neho vychádza, umelecky

a novátorsky rozširuje ustálené vyjadrovacie možnosti. Ikony, v ktorých je podľa autora duchovné poslanstvo Svätého písma v každom čase, sprítomňuje a obracia našu pozornosť k Bohu. „Jeho ikony sú plné jasou, duchovného pokoja a vrúcnosti. Akoby v nich neboli žiadne tieň ani smútok, iba nádej...“ píše o umelcovej ikonopisnej tvorbe Anton Jusko v publikácii *Misia sv. Cyrila a Metoda na Slovensku*. Ťažiskom umelcovej tvorby je monumentálno-dekoratívne dielo, realizované v širokej škále techník – od klasických maliarskych cez grafiku, tkanú a viazanú tapisériu, artprotis až po vitráž, štku, mozaiku, betónový a kovový reliéf či drevený objekt. Jeho dielom je nejuden oltár, ikonostas, vnútorná výzdoba alebo vitráž v gréckokatolíckych i katolíckych chrámoch po celom Slovensku. Majster ich neúnavne tvoril celý život bez ohľadu na politické zriadenie. Väčšinu diel realizoval s pomocou svojho brata Jána. S Klimčákovým umením sa dá stretnúť napríklad v Bač-

kove, Ľutine, Humennom, Ľubici, Kružľove, na bratislavskej Kalvárii, v Kútoch, Nových Zámkoch, Sklabinej, v Dolnom Smokovci, Prešove a inde. Podľa jeho návrhu bol vytvorený i prešovský sarkofág gréckokatolíckemu biskupovi Petrovi Pavlovi Gojdičovi.

RYTIER RÁDU SV. SILVESTRA

Pri príležitosti životného jubilea (85 rokov) udelil Svätý otec Benedikt XVI. akademickému maliarovi Mikulášovi Klimčákovi vysoké cirkevné vyznamenanie za veľké zásluhy o dobro a rast cirkvi, za celoživotné dielo, ktoré ďaleko presahuje hranice Prešovskej eparchie a Slovenska. Vymenoval ho za člena rytierskeho Rádu sv. Silvestra, pápeža. Ide o najvyššie ocenenie, ktoré je určené laikom v katolíckej cirkvi. (Sv. Silvester I. bol prvým patrónom kresťanských rytierov a pápežom v rokoch 314 – 335. Rytiersky rád založil pápež Gregor XVI. v roku 1841 a reformoval ho pápež sv. Pius X. v roku 1905, aby pomáhal vo formácii cnostného života kresťanov. Služí ako významné a ocenenie pre ľudí, ktorí sa osvedčili v cnostiach, v dobrých skutkoch a majú zásluhy o dobro a rast cirkvi.) Prešovský eparcha ThDr. Ján Babjak, SJ ako biskup, do ktorého eparchie Mikuláš Klimčák patrí, odovzdal majstroví rytiersky Rad 1. stupňa v gréckokatolíckom Chráme povýšenia svätého kríža na Ondrejskom cintoríne v Bratislave.

Menovacia listina Svätého Otca – rytierske ocenenie pre nášho umelca

Prešovský eparcha ThDr. Ján Babjak, SJ slávnostne odovzdal akademickému maliarovi Mikulášovi Klimčákovi rytiersky Rad sv. Silvestra, pápeža (vľavo dole)

Mikuláš Klimčák, súsošie Sv. Cyrila a Metoda, návrh pomníka (vpravo dole)

Otvorenie nového svätostánku slovenskej kultúry

Je sobotný podvečer 14. apríla 2007. Od preskleného priečelia novej budovy Slovenského národného divadla sa odrážajú zapadajúce lúče jarného slnka. Budova, o ktorej sa za posledných dvadsať rokov veľa hovorilo, na chvíľu zažiarila ako diamant, akoby si sama príroda uvedomovala výnimočnosť tejto dlho očakávanej chvíle.

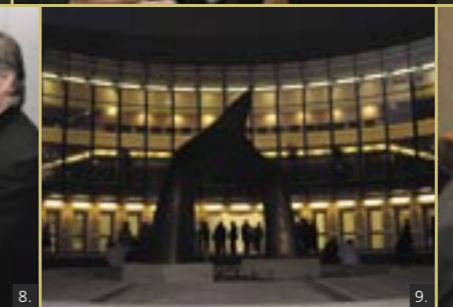

V žiare posledných zábleskov slnečných lúčov prichádzajúci hostia pred majestátnou stavbou iste mysleli najmä na to, že v metropole Slovenska niet veľa takých architektonicky pôsobivých komplexov, ktoré by predstihli budovu nového svätostánku slovenskej kultúry. Slávnostnú atmosféru dotvárali elegantné róby, množstvo novinárov, fotografov, svetlá reflektorov, tiché pradenie kamier. Jednoducho atmosféra, akú možno zažiť raz za storočie. Prítomnosť prezidenta republiky, domácich i zahraničných hostí, najmä však reprezentantov divadelného i ďalších umení umocňovala sviatočnú chvíľu. V tom okamihu sa zabudlo na všetky problémy a dôsledky zdĺhavej výstavby.

Viac ako dve desaťročia mnohí chodievali okolo staveniska, ktoré rokmi zapadalo prachom zabudnutia. Málo bolo tých, čo neúnavne a zaťato udržiavali pri živote myšlienku dokončiť novú budovu Slovenského národného divadla. Skutočnosťou však je, že najmä v polovici deväťdesiatych rokov bol najaktívnejším žiteľom tejto myšlienky bývalý generálny riaditeľ SND Dušan Jamrich s okruhom blízkych spolupracovníkov a umelcov. Usiloval sa dostavať budovu, čo ho – paradoxne – napokon stálo aj riaditeľský post. Zaujímavé je, že k nadšencom podporujúcim dostavbu SND patril aj majiteľ stávkovej kancelárie doc. Otto Berger, ktorý vytvoril dokonca aj lotériu, ktorá mala priniesť chýbajúce finančné prostriedky na jeho dokončenie. Dôležité je, že napriek viac ako dvadsaťročnej kríze nové Slovenské národné divadlo stojí a jeho brány sa pre prvých deväťsto jeden návštevníkov otvorili symbolickým prestrihnutím pásky.

Bez zveličenia možno povedať, že nielen vonkajšia, ale i vnútorná architektúra divadla má nadčasový charakter. Štvŕkruhová operná sála je ladená do elegantnej bordovej farby. Parter či balkón upúta jednoduchou eleganciou a veľmi dobrým výhľadom. Mimoriadne potešiteľným zistením je výborná akustika sály, teda optimálna počuteľnosť takmer z každého miesta v hľadisku.

V prvý slávnostný večer znela v divadle výlučne hudba, pres-

1. Slávnostné otvorenie novej budovy SND
2. Tri múzy SND
3. Hlava štátu, minister kultúry Marek Maďarič a riaditeľka SND Silvia Hroncová
4. Prvý slávnostný večer 5., 7., 9. Priečelia novej budovy
6. Ivan Gašparovič s opernou speváčkou Jolanou Fogašovou
8. Prezidentský pár so svetoznáмым tenoristom Petrom Dvorským
10. Ivan Gašparovič a operný spevák Martin Babjak

nejšie opera. Druhý otvárací deň patril činohre. Orchester sedel netradične na scéne, vzápätí prichádzal zbor dirigovaný Nadou Rakovou, ktorý na úvod zaspieval modlitbu v staroslovenčine. V dôstojnej atmosfére znel príhovor generálnej riaditeľky SND Silvie Hroncovej, ministra kultúry Marka Maďariča a hostom sa prihovoril aj prezident republiky Ivan Gašparovič. Potom už nasledovala pestrá prehliadka výnimočných speváckych výkonov v podaní operných hviezd našej prvej scény i hosťujúcich sopranistiek Gabriely Beňáčkovej a Evy Urbanovej. Prvé orchestrálne tóny pod taktovkou Rastislava Štúra však symbolicky patrili predohre opery Bedřicha Smetanu Hubička, ktorou v roku 1920 otváralo SND svoju činnosť v službách národa. Vzápätí sa rozozvučali nádherné hlasy – mezzosoprán Jolany Fogašovej, tenory Sergeja Larina, Petra

Dvorského, Michala Lehotského, barytóny Martina Babjaka a Dalibora Jenisa, basy Petra Mikuláša a Sergeja Kopčáka, soprány Adriany Kohútkovej, Evy Jenisovej, Adriany Kučerovej a Lubice Rybárskej. Škoda len, že zo šestnástich árií a duet boli len tri od slovenského skladateľa Eugena Suchoňa. Verme, že inak sa reprezentačný koncert nedal pripraviť, hoci najdôstojnejším vstupom do novej histórie divadla by bolo uvedenie Suchoňovej Krútnavy či Svätopluka. Okrem historickej budovy na Hviezdoslavovom námestí má teraz Bratislava novopostavenú modernú budovu Slovenského národného divadla na dunajskom nábreží. Vážme si túto skutočnosť. Divadlo si však uctíme najlepšie tým, že ho budeme hojne navštevovať a nedopustíme, aby sa pochybovalo o jeho existencii a potrebnosti.

Spevaví vyslanci Slovenska v Amerike

Chlapci v charakteristických bordových vestičkách nechýbajú pri slávnostných chvíľach Bratislavy a spievali hádam s každým našim známym súčasným operným spevákom. Ich kvalitné výkony si pochvalujú mnohí svetoví dirigenti. Vysokou profesionalitou získali pre Slovensko nejedno vzácne ocenenie. Bratislavský chlapčenský zbor už dvadsaťpäť rokov robí dobré meno Slovensku. Tento rok sa v Amerike naši speváčikovia zaskveli ako zástupcovia Európy v oratóriu Terezín.

Za úspechmi speváčikov stojí od vzniku zboru jeho zakladateľka, dirigentka a umelecká vedúca Mgr. art. Magdaléna Rovňáková, ArtD.

ŠTASTIE PRAJE PRIPRAVENÝM

Chlapci túto pravdu, ktorou sa riadi ich dirigentka, veľmi dobre poznajú. Neraz im prinieslo úspech práve to, že sa ňou riadia. Napríklad vďaka tomu, že boli profesionálne pripravení, keď v roku 1992 Viedenská štátna opera náhle potrebovala zaskok za svojich spevákov, sa im otvorili dvere do tohto operného domu. Keď totiž rakúski hudobníci spoznali vysokú kvalitu zboru, začali s ním pravidelne spolupracovať.

HISTORICKÝ ODKAZ HUMANITY

Rovnako aj americký dirigent Kirk Trevor, ktorý sa pred piatimi rokmi chystal predviesť oratórium Terezín, zbor spoznal náhodou vďaka nahrávkam zo Slovenského rozhlasu. Rozhodol sa, že práve naši speváčikovia sú to správne teleso, ktoré zvládne pôsobiť u náročnú skladbu. Premiéra oratória sa uskutočnila v Toronte a Európu zastupoval práve Bratislavský chlapčenský zbor. Teleso zložené zo špičkových spevákov z celého sveta úspešne účinkovalo spolu s našimi chlapcami na európskom turné, na Slovensku, v Izraeli a tento rok sa predstavilo v Amerike. „Oratórium vždy spievajú tí istí speváci, hudobníci, len naši chlapci sa stále menia, lebo ich hlásky majú veľmi krátku životnosť,“ upozorňuje na „osud“ chlapčenského hlasu pani Rovňáková.

S PLNÝM NASADENÍM

Zvonivý chlapčenský hlasok je jedinečný. Treba ho objaviť v útlom veku a opatrne otvárať, rozozvučať a zdokonaľovať s väčšou námahou ako dievčenský. „Do zboru prichádzajú chlapci vo veku 7 – 9 rokov na základe talentových skúšok, ktoré sa konajú vždy koncom školského roka. Snažíme sa zároveň odhadnúť aj to, či je dieťa dosť samostatné, lebo hneď začiatkom prázdnin máme sústredenie zboru aj s nováčikmi, na ktorom tuho pracujeme na nových skladbách.“ Chlapci sa stretávajú na cvičeniach dvakrát do týždňa. Začínajú hodinkou s najmladšími – prípravkou, pokračujú so staršími a so zborovým telesom. Do večera sa tak na tvrdom tréningu vystrieda deväťdesiat chlapcov od sedem do dvadsaťpäť rokov, ktorých pani dirigentka dokáže motivovať na vážnu a sústredenú prácu. Sólisti zboru pracujú aj individuálne s hlasovou pedagogičkou Darinou Tóthovou, ktorá sa stará o kvalitu vokálneho prejavu všetkých spevákov. „Pracujeme intenzívne, lebo chlapčenský hlas je časovo limitovaný. Po niekoľkoročnej práci s nadaným dietatom, keď sa zdá, že sa hlaso-

vý talent naplno rozvinul a učiteľ i chlapec budú žať úspech, záuraduje príroda a dvanásť-, trinásťročný spevák začne mutovať. Nikto nevie, aká kvalita hlasu potom vznikne.“

Z HISTÓRIE A SÚČASNOSTI ZBORU

Teleso disponuje širokým repertoárom sakrálnaj a profánnej hudby. V jeho podaní môžete počuť gregoriánske chorály a omše, rovnako ako štylizácie ľudových piesní, národné piesne či tvorbu súčasných skladateľov. Zbor sa pýši nahrávkami na troch MG kazetách, dvoch videokazetách a siedmich CD. Hostuje v rámci BHS, koncertuje v celej SR, spolupracuje s orchestrom a zborom Slovenskej filharmónie, Slovenského rozhlasu, pravidelne účinkuje v Opere SND a vo Viedenskej štátnej opere. Kvalitná hlasová príprava umožňuje spevákom účinkovať aj s populárnymi spevákmí, podieľať sa na nahrávaní filmovej hudby. Ako lídri detského zborového spevu založili na Slovensku hnutie Pueri cantores, ktoré pôsobí po celom svete od prvej polovice minulého storočia a združuje zbory, ktoré chcú skvalitniť hudobný liturgický prejav najmä v katolíckych chrámoch. Pri príležitosti 25. narodenín zboru vzniká v spolupráci s STV hudobný film, ktorý divácividia na Vianoce. Zároveň sa rodí DVD. Pozvanie účinkovať v ňom prijal aj náš svetoznámy tenorista Miroslav Dvorský. Výnimočne náročný projekt ponúkol telesu viedenský Konzerthaus. Pod taktovkou Fabia Luisiho odznie v blízkom čase vo Viedni 8. symfónia Gustava Mahlera.

HRDÁ ZBOROVÁ MAMA

Pani dirigentku doma okrem vyhľadávania a príprav nových hudobných podkladov pre zbor čaká i zariadenie vystúpení telesa doma i vo svete. Musí pritom myslieť na tisíce detailov, lebo zodpovednosť za „živé striebra“, ktorú preberá na seba na každom koncertnom turné, jej naozaj netreba závidieť. Zbormajsterka si však vie budovať autoritu, rešpekt. Je prísna tam, kde treba, dôsledná a neústupná pri práci na profesionálnom zvládnutí hudobného diela, ale kamarátska druhá mama v ostatnom čase, ktorý trávi s chlapcami. Neraz sa s ňou radia i potom, čo vyrástli zo zborových zamatových vestičiek. „Nesmierne poteší, keď sa mi chlapci pochvália so študijnými či pracovnými úspechmi, predstavia životnú partnerku. Rovnako je skvelé, keď sa mi napríklad v Amerike či inde vo svete prihlási môj speváčik, teraz už dospelý muž. Vtedy sa cítim naozaj ako hrdá mama.“

TVRDÝ CHLEBIK KULTÚRNY

Keď zbor v roku 1982 vznikol pri Slovenskej filharmónii, mal v tejto inštitúcii solidne podmienky. V 90. rokoch sa však pravidlá zmenili a o existenčné podmienky na vzdelávanie nadaných detí sa musela stále viac starať dirigentka sama. Nevzdala sa. Dnes má Bratislavský chlapčenský zbor štatút súkromnej umeleckej školy. Jedným zo zdrojov financovania školy je dotácia z ministerstva školstva, okrem toho chlapci platia školné ako na iných umeleckých školách, čosi zbor získa z vystúpení, ale na väčšie akcie a zahraničné turné si musí hľadať financie. To znamená, že pani dirigentka sa v čase, keď práve nepracuje s deťmi, mení na manažérku a získava na svoju stranu sponzorov a darcov. Vďaka jej nadšeniu a húževnatosti sa Bratislava naďalej môže hrdiť kvalitným chlapčenským speváckym telesom, ktoré je našim osvedčeným kultúrnym vyslancom doma i vo svete.

Jozef Pomichal

V Londýne sme sa sústredili na slovenčinu

Podľa štatistických údajov žije a pracuje v súčasnosti vo Veľkej Británii viac ako 80 000 Slovákov. Aj táto skutočnosť ovplyvňuje činnosť tamojších krajských spolkov. O nových aktivitách Slovenského kruhu rozpráva jeho predseda Jozef Pomichal.

Slovenský kruh (SKVB) vznikol v roku 1971 so zámerom udržať slovenské povedomie v exile, a najmä bojovať za vytvorenie samostatného Slovenska. „Po dosiahnutí tohto cieľa sme sa zamerali predovšetkým na kultúrno-spoločenskú činnosť,“ začal rozprávať predseda Slovenského kruhu vo Veľkej Británii Jozef Pomichal a pokračoval spomienkou i citátom:

„Na budúci rok si pripomenieme 100. výročie vydania knihy škótskeho historika Roberta Williama Setona-Watsona *Racial problems in Hungary*. Do slovenčiny bola preložená pod názvom *Národnostná otázka v Uhorsku*. Autor v nej pod vplyvom apponiovských zákonov a černovskej tragédie venoval veľkú pozornosť Slovákom, ktorých možno považovať za typický príklad situácie nemaďarských národov v Uhorsku a ktorí najviac potrebujú pomoc a podporu.

Anglická verejnosť sa prvýkrát v histórii mohla stretnúť s kultúrou Slovákov v marci 1911, keď sa v londýnskej Dorée Gallery otvorila slovenská výstava, na ktorej návštevníci videli čipky, výšivky, drevené či košíkárské výrobky a kroje. Ale tie časy, keď sme sa nesmeli hlásiť medzi ostatné národy Európy, sú preč. Za neuveriteľne krátky čas a napriek rozbúrenému 20. storočiu sme sa na konci milénia stali sebavedomým, štátotvorným národom, ktorý je súčasťou zjednotenej Európy.

Azda najlepšie pochopíte, ako sa situácia dramaticky zmenila, ak sa prejdete po rušných londýnskych uliciach, ako sú Oxford Street, Regents Street a Picadilly, navštívite známe londýnske reštaurácie alebo pocestujete metrom – všade slovenčinu určite začujete. V multikultúrnom Londýne, kde žije okolo osem miliónov obyvateľov, si prebija cestu i náš krásny jazyk!“ vykresľuje zmeny, ktorých je svedkom, a celkom plynule prejde k rozprávaniu o úspechoch súčasného spolku: „Ak sa náhodou v sobotu ocitnete v srdci hrdého Albiónu – pri Britskom parlamente tesne pred zazvonením Big Benu o jednej popoludní, možno stretnete skupinku detí, ktoré sa s mamičkami kamsi ponáhľajú. Na vašu zvedavú otázku by odpovedali: Do slovenskej školy. Jedným z dôležitých znakov silnejúcej slovenskej komunity v Británii je totiž založenie víkendovej školy slovenského jazyka a histórie v Londýne.“ Zakladateľom školy je krajská organizácia Slovenský kruh vo Veľkej Británii. S myšlienkou vyučovať deti slovenčinu prišli na stretnutie SKVB rodičia, ktorí chceli, aby ich deti ve-

deli čítať a písať po slovensky. „Prekovať však myšlienku do dnešnej reality trvalo dva roky. Vyžiadalo si to nekonečné množstvo rokovaní, hľadania sponzorov, vhodnej miestnosti, kvalifikovaných učiteľov a veľmi veľa trpezlivosti a húževnatosti. Vďaka významnej pomoci Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa nakoniec škola otvorila v októbri 2006 na pôde Slovenského veľvyslanectva v Londýne. Slávnostného otvorenia sa zúčastnila predsedníčka úradu Vilma Prívarová a chargée d'affaires Radovan Javorčík.“

Najväčší nápor práce čakal na Ludmilu Kassovic, ktorá bola poverená riadením školy. Počiatkové ťažkosti týkajúce sa najmä zabezpečenia vhodných priestorov sa nakoniec podarilo doriešiť a deti sa teraz učia v moderných miestnostiach súkromnej školy Just Learning vo Westminsteri blízko parlamentu na Horsferry Road. Školu navštevuje 18 detí vo veku od 5 do 10 rokov. Deti sa učia každú sobotu od 14. do 17. hodiny zo slovenských učebníc a písanie si precvičujú v špeciálnych zošitoch dovezených zo Slovenska. Okrem toho im učitelia vysvetľujú slovenské realie, čítajú slovenské povesti, rozprávky, hovoria o slovenských zvykoch, spievajú ľudové pesničky. Zároveň si deti môžu vyskúšať šikovnosť v jednoduchých tradičných remeslách, napríklad na Vianoce vyrábali ozdoby na stromček a na Veľkú noc maľovali vajčička.

„Náš kruh má však pre deti zo slovenskej školy aj ďalšie prekvapenie. V spolupráci s folklórnym tanečným súborom Morena plánujeme pre ne založiť detský folklórny súbor. Robíme všetko preto, aby začal pracovať už v septembri. Zdá sa nám, že to bude šanca pre deti ešte viac si rozvíjať vzťah k Slovensku.“

Prvý rok slovenskej víkendovej školy sa práve končí. Mnohé z detí, aj tie zo zmiešaných manželstiev, pôjdu cez prázdniny na Slovensko, kde aj vďaka jazyku dokážu lepšie pochopiť slovenskú kultúru, zvyky a tradície.

„V spolku si najviac ceníme skutočnosť, že rodičia pochopili to, že jazyk je kľúčom, ktorý otvorí ich deťom slovenský svet, jeho dejiny i prítomnosť. A to nielen v sentimentálnom zmysle slova, ale aj v praktickom živote. Teší ma, že škola, ktorá sa tak ťažko tvorila, má mnohých priaznivcov a pre veľký záujem o slovenčinu uvažujeme o otvorení slovenskej školy aj pre dospelých. Nie sú totiž výnimočné prípady, keď jeden z rodičov je Angličan, ktorý sa túži naučiť po slovensky,“ pochvaluje si úspešný vývoj spolku pán Pomichal.

Víkendovú školu slovenského jazyka pre deti Slovákov založil Slovenský kruh vo Veľkej Británii

„Za to, že národné povedomie a vzájomná spolupatričnosť sú silne zakorenené v našich ľuďoch i v súčasnom globalizujúcom sa svete, vďačíme aj spomínanému škótskemu priaznivcovi Slovenska Robertovi Setonovi-Watsonovi, ktorý náš národ podporil v tých najťažších chvíľach.“

Jozef Pomichal

STOROČNICA Slovenskej ligy v Amerike

Ak sto rokov v živote človeka znamená zriedkavú plnosť veku, ešte výraznejšie to platí o dejinách spolku. Storočné jubileum si zasluhuje našu úctu, pretože v ňom sú sústredené obety stoviek statočných ľudí, venované národnému celku. Týmto storočným spolkom pracujúcim bez prerušenia kontinuity, ktorému dnes vzdávame hold, je Slovenská liga v Amerike.

1. Delegácia SLVA pred parlamentom
2. Ján Holý, čestný generálny tajomník SLVA, v rozhovore s prezidentom
3. Lubica Bartalská a herec Štefan Bučko
4. Podpredseda vlády Dušan Čaplovič
5. Slávnostný prejav Vilmy Prívarovej
6. Prijatie u predsedu NR SR Pavla Pašku
7. Minister zahraničných vecí Ján Kubiš pozdravuje členov SLVA
8. Jubilejné známky
9. Dar pre Daniela Tanzoneho, predsedu SLVA
10. Jozef Markuš a Nina Holá, generálna tajomníčka SLVA

Busta Š. Furdeka (hore)

Výber z tvorby Š. Furdeka

Práve na americkej pôde slovenskí vysťahovalci poznali chuť toho, čoho sa im v Uhorsku nedostávalo – voľnosti myslenia, organizácie a tlačeného slova. Keď bolo slovenských spolkov veľa, ukázalo sa, že je potrebná strešná organizácia, ktorá by sústredila rozptýlené sily ku konštruktívnej práci v prospech Slovákov v Amerike i v neslobodnej domovine, a to bez rozdielu vierovyznania a politickej orientácie. Slovenská liga v Amerike bola založená 26. mája 1907 na slávnostnom kongrese v Clevelande, kde sa zišlo asi 7 000 Slovákov. Jej prvým predsedom sa stal katolícky kňaz Štefan Furdek. Heslo *Za tú našu slovenčinu*, s ktorým išli slovenskí kandidáti do nerovného zápasu v uhorských voľbách, sa stalo heslom Slovenskej ligy a súčasťou jej znaku, ktorý tvoril dvojramenný kríž. Slovenská liga informovala vládu USA a celý kultúrny svet o skutočnej situácii v Uhorsku. Zohrala kľúčovú úlohu uzavretím dvoch dohôd, ktoré prispeli k vzniku Česko-Slovenskej republiky: Cleveladskej dohody z 22. októbra 1915 a Pittsburskej dohody z 31. mája 1918. Z iniciatívy Slovenskej ligy sa konala milióndolarová zbierka česko-slovenského zahraničného odboja, ktorá sa sústredila v rukách aktivistu Slovenskej ligy, kňaza a vynálezcu Jozefa Murgaša.

Oslavy 100. výročia založenia Slovenskej ligy v Amerike sa v polovici mája tohto roku uskutočnili na Slovensku za účasti delegácie významných amerických Slovákov. Slovenský historický ústav Matice slovenskej a jej historický odbor pripravili k tomuto významnému výročiu 14. – 15. mája vedeckú konferenciu s názvom *Za tú našu slovenčinu*, na ktorej odzneli referáty historikov o mieste SLVA v slovenských dejinách. Medzi nimi

aj príspevok riaditeľky odboru kultúry ÚŠZZ Ľubice Bartalskej na tému *Vydavateľská, edičná, kultúrno-spoločenská a osvetová činnosť Slovenskej ligy v Amerike v rokoch 1907 – 2007*. Zakladateľovi SLVA reverendovi Štefanovi Furdekovi bola počas osláv na priečelí budovy Matice slovenskej v Bratislave odhalená busta, na ktorú prispela aj SLVA sumou 10 000 USD. Jej autorom je akademický sochár Ondrej Ďurian z Kremnice.

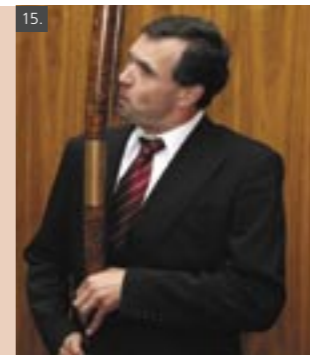
Súčasťou osláv bola aj slávnostná prezentácia novej knihy s názvom *Štefan Furdek – otec amerických Slovákov*. Výber z poézie, prózy a publicistiky Štefana Furdeka (zostavený Stanislavom Bajanikom) vyšiel vo Vydavateľstve Matice slovenskej. Dôkazom vysokej úroveň a cti, ktorej sa Slovenskej lige v Amerike na Slovensku dostalo, bolo prijatie jej delegácie prezidentom Slovenskej republiky Ivanom Gašparovičom, ďalej predsedom Národnej rady SR na pôde slovenského parlamentu, ako aj prijatie Deklarácie NR SR k 100. výročiu založenia Slovenskej ligy v Amerike. 15. mája vo večerných hodinách sa v účelovom zariadení Úradu vlády SR – hoteli Bôrik uskutočnilo spoločenské stretnutie, ktoré pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Slovenská liga v Amerike v spolupráci s Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR a Slovenskou poštou, a. s. Záštitu nad stretnutím prevzal prezident SR Ivan Gašparovič. Na podujatí bol vystavený aj kaligrafický prepis Pittsburskej dohody z roku 1918, poštová známka z roku 1907, ktorú dala vytlačiť SLVA na podporu národného života Slovákov vo vtedajšom Uhorsku a pamätná minca s portrétom národovca Pavla Mudroňa, ktorá sa zacho-

vala v zbierkach Slovenského národného múzea v Martine. Na úvod sa prítomným prihovorila predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová, po nej predseda Slovenskej ligy v Amerike Daniel Tanzone a podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič. V nasledujúcom umelecko-dokumentárnom pásme, ktoré autorsky pripravila Ľubica Bartalská, boli sprítomnené dejiny Slovenskej ligy v Amerike. Spolu s autorkou účinkovali: herec Štefan Bučko a operný spevák Martin Babjak. Riaditeľka odboru pošty Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR Jarmila Brichťová a generálny riaditeľ Slovenskej pošty Libor Chrást, spolu s podpredsedom vlády Dušanom Čaplovičom a predsedom SLVA Danielom Tanzonem, uviedli do života poštovú známku, ktorá je venovaná stému výročiu SLVA. Autorom výtvarného návrhu, ktorý umelecky stvárňuje pôvodný znak SLVA, je Peter Augustovič, kresbu vyryl Vierošlav Ondrejčíka. Členovia delegácie Slovenskej ligy v Amerike a všetci pozvaní hostia si so záujmom prezreli aj malú výstavu poštových známok vydaných na Slovensku, ktoré boli venované osobnostiam amerických Slovákov a významným historickým udalostiam.

Poštová známka venovaná stému výročiu Slovenskej ligy v Amerike

11. Pohľad na účastníkov slávnosti
12. Daniel Tanzone
13. Manželia Holí
14. Známa speváčka Darína Laščiaková
15. Martin Babjak netradične s fujarou
16. Promócia známky

Zlatá KREMNICA

Erb Kremnice je príkladom spojenia mestskej a štátnej symboliky v mestskom erbe. Horná polovica predstavuje mestský symbol s polovicou ozubeného kola s malým „C“ nad ním – ako skratka Cremnicia, ale aj ako iniciála patrónky mesta Cathariny. Dolná časť predstavuje štátne symboly.

Kremnica je mesto, ktorého dukáty podopierali tróny mnohých panovníkov. Zaujímavá história dýcha na návštevníkov zo všetkých jej ulíc, budov i kostolov. Vypovedajú o tom, čím žili, a skladajú nevšednú mozaiku jedinečného zlatého mesta v strede Európy. Okolie Kremnice je pozoruhodné čistou prírodou, majestátnosťou hôr i údolí a zachovanými tradíciami, ktoré sú silnejšie ako čas a zabúdanie. Povešť hovorí, že lovec prichádzajúci od Šášova do hôr, kde neskôr vznikla osada Cremnychbana, zastrelil na úbočí vrchu Volle Henne jarabicu a v jej hrvoli našiel zrnká zlata. Vydal sa proti prúdu potoka do hôr a objavil ložisko zlatých a strieborných rúd. Predpokladá sa, že zlato a striebro sa v Kremnici a jej okolí ťažili už od 10. storočia. Skutočný rozmach ťažby však nastal až začiatkom 14. storočia, keď 17. novembra 1328 uhorský kráľ Karol Róbert z Anjou udelil osade Cremnychbana privilégia slobodného kráľovského banského a min-

ciarskeho mesta a zároveň založil svetoznámu mincovňu. Kremnické dukáty, tzv. florény, patrili v stredoveku k najhodnotnejším minciam v Európe.

Baníctvo a minciarstvo priniesli Kremnici bohatstvo a slávu. V 14. a 15. storočí sa stala centrom uhorského baníctva, mincovníctva, od 16. storočia aj medailérstva. Sídlil tu komorský gróf, ktorý stál na čele banskej a mincovnej komory spravujúcej 12 stolíc. Riadil banské podnikanie a ako zástupca panovníka dozeral na ťažbu drahých kovov i na kvalitu razených mincí. Kremnica mala vedúce postavenie aj v Zväze siedmich stredoslovenských banských miest. Najväčšia produkcia zlata v Uhorsku v 14. storočí vylúčila mestu privilástok „zlatá“ Kremnica.

V dejinách Kremnice zohrali dôležitú úlohu aj remeslá a obchod. Existovali tu cechy spracovávajúce kožu, drevo, hlinu, sklo, vosk a kov, potravinárske, odevné, textilné a stavebné cechy, ale aj špecializované remeslá ako holičstvo, lekárnictvo, výroba organov, kníhviazačstvo či záhradníctvo. Medzi nimi mali výnimočné postavenie zlatníci a rytci, ktorí požívali veľkú vážnosť a mnohé výsady. Z tvorby mincí sa vyvinulo slávne kremnické medailérstvo.

Historické centrum Kremnice spolu s mestským hradom vytvára medzi typmi stredovekých jadier miest skutočne unikátny súbor svojsky riešeného gotického urbanizmu – v roku 1956 bolo vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu a stredoveký mestský hrad je národnou kultúrnou pamiatkou. Zaujímavé sú aj tri kamenné pamätníky významných návštev Františka Lotrinského, jeho syna palatína Jozefa a cisára Jozefa II.

Jedinečné bohatstvo mesta tvoria technické pamiatky. Pri kaplnke Panny Márie je objekt – tzv. klopačky – a teréna priehlbina po šachte Panny Márie Pomocnice. V kremnických baniach sa doteraz nachádza Anna šachta – hlboká 439,2 m. Pod mestom postupne vznikli tri štôľne – Horná dedičná štôľňa (Mestská), Hlboká dedičná štôľňa (Hornoveská), ktorú razili s prestávkami 94 rokov, od roku 1519 do roku 1613, a Hlavná dedičná štôľňa (Dedičná štôľňa cisára Ferdinanda alebo tiež Svätokrížska). Zaujímavý je odvodňovací systém, lebo kremnický banský revír sústavne bojoval s vodou. Unikátny je i Turčekovský vodovod, ktorý bol pravdepodobne vybudovaný v rokoch 1496 – 1507. Pomocou neho sa zachytávali vody povodia Turca a viedli sa cez Kremnické bane do povodia Hrona. Odvedená voda sa používala na pohon mechanizmov pri spracovaní rudy v stupách a hutách. Dĺžka vodovodu až po vyústenie do akumuláčnej nádrže prvého stupňa elektrárne je 17 411 m a má prevýšenie 62 m. Celá trasa až po Hron meria 34 405 m a má prevýšenie 587 m. Na trase Turčekovského vodovodu je deväť štôľní, dve aku-

mulačné nádrže vody, usadzovacia a vyrovnávacía nádrž, tri stupne vodných elektrární a šachta.

Ústie Hlavnej štôľne, najmladšej, najhlbšie položená a najdlhšej dedičnej štôľne, sa nachádza až pri Hrone. Raziace práce v nej sa začali v roku 1841 a razilo sa s niekoľkými prestávkami sto rokov. V južnej časti Kremnice je IV. šachta, v súčasnosti jediná funkčná. Spolu so strojovňou slúži ako dopravná šachta pre vstup do podzemnej vodnej elektrárne v hĺbke 245 m, ktorá pochádza z roku 1921.

Vyťažená ruda sa spracovávala v drviarni a mlynici, upravovala sa amalgamáciou, neskôr kyanizáciou, čo bolo ešte doplnené flotáciou. Výsledný produkt – zliatok zlata a striebra – išiel na cementáciu, rafináciu kovov, ktoré vykonávala výhradne mincovňa. V roku 2000 bola posledná úpravná na spracovanie zlato-strieborných rúd na Slovensku zavretá. Bohatú históriu mesta uchováva mestské múzeum, založené v roku 1890. Spočiatku jeho zbierkový fond tvorili predmety dokumentujúce slávnú minulosť mesta. Od svojho vzniku sa však zameriavalo aj na budovanie numizmatických zbierok, ktoré vždy charakterizovali mesto. V roku 1976 sa kremnické múzeum stalo špecializovaným Múzeom mincí a medailí, jediným svojho druhu na Slovensku. Expozície a výstavné priestory sú umiestnené v troch budovách pamiatkovej rezervácie a na mestskom hrade.

Pýchou mesta je Mincovňa Kremnica, š. p. Bola založená v roku 1328 a odvtedy pracuje nepretržite až dodnes, čím je raritou medzi európskymi mincovňami. V minulosti sa v mincovni menilo zlato a striebro z celej stredoslovenskej banskej oblasti na kvalitné mince a minciarske produkty, ktoré patrili a aj doteraz z hľadiska viacerých kritérií patria medzi špičku vo svete. Povestné kremnické dukáty boli pre svoju kvalitu i krásu obľúbeným platidlom v celej Európe. Kvalitné technologické vybavenie spolu s talentovanými ľuďmi umožňuje vyrábať aj dnes vysokokvalitné minciarske produkty. Od roku 2003 je mincovňa držiteľom certifikátu kvality ISO 9001:2000. V súčasnosti sa v nej usilovne razia euromince pre niektoré štáty Európskej únie.

Dnešných návštevníkov láka do Kremnice bohatá história, zachované pamiatky, ale i krásna príroda s dobrými podmienkami na šport a turistiku počas všetkých ročných období. Už v dávnych časoch baníci vedeli o vode vyvierajúcej z hĺbky 330 m, že má priaznivé zdravotné účinky, a v podzemí ju používali na pitie i kúpanie. Moderná veda potvrdila blahodarný vplyv minerálnej vody na nervovú sústavu a pohybové ústrojenstvo. Tento dar prírody využíva moderné termálne kúpalisko Katarína, ktoré sa nachádza v prekrásnom prostredí mesta. V areáli kúpaliska je plavecký, rekreačný, detský a sedací bazén. Teplota vody sa pohybuje v rozpätí 26 – 31 °C podľa druhu bazénu. Súčasťou areálu sú reštauračné služby, požičovňa ležadiel a športových potrieb. V blízkosti kúpaliska je strážené parkovisko, tenisové kurty, telocvičňa s fitnesscentrom, ľahkoatletické ihrisko a Caravan-camp (www.damit.sk) so zrubovými chatkami.

Informačné centrum mesta Kremnica
Štefánikovo námestie 35/44, 967 01 Kremnica
Tel./fax: 045/674 28 56
E-mail: inforcentrum@kremnica.sk
www.kremnica.sk

Doprajte si kúpele

Vidieť, počuť, ochutnať a zažiť... pocítiť srdce krajiny v srdci Európy. Spoznať ľudí, zvyky, tradície, kultúru, minulosť aj súčasnosť. Doprajte si nevšedný zážitok... spoznajte SLOVENSKO!

Či ste starší alebo mladší, určite ste zažili pocit, že v dôsledku pracovného zhonu a napätia sa vám zdalo, že vaša myseľ a telo nepracujú tak, ako ste boli zvyknutí. Pýtali ste sa samých seba, čo s tým máte robiť? Nuž najlepšia je prevencia a Slovensko vám ponúka výnimočne blahodarné účinky termálnych vôd v kúpeľných strediskách. Súčasťou dnešného moderného, ale často aj hektického životného štýlu sa stáva aktívny oddych.

Na Slovensku sa nachádza množstvo minerálnych a termálnych prameňov, kde doprajete radosť svojmu telu, nechajte sa rozmaznávať dotykom masáže, či pôsobiť na seba liečivé bahno. K najznámejším kúpeľom patria svetoznáme Piešťany, Rajecké Teplice, Dudince. Umeleckú atmosféru filmového sveta zažijete v Trenčianskych Tepliciach. Atmosféru miest, ktoré navštívili členovia kráľovských európskych rodín, môžete pocítiť, ak navštívite Bardejovské kúpele či Vyšné Ružbachy.

V slovenských kúpeľoch ponúkajú klientom niekoľko variantov relaxu. V ponuke sú rokmi overené liečebné pobyty, no súčasne si návštevníci môžu vybrať procedúry bez predchádzajúcej konzultácie s lekárom. Ak však máte konkrétne zdravotné problémy, medicínski odborníci vám pri konzultácii navrhnu program ušitý na mieru vrátane množstva špeciálnych liečebných procedúr.

Podľa polohy kúpeľov a minerálneho zloženia vody delíme kúpele na balneologické, klimatické a mixované – kde sa úspešná liečba kombinuje so zdravým horským vzduchom a liečivou silou prameňa.

Kúpeľná starostlivosť v sebe obsahuje formu bazénového alebo vaňového kúpeľa so suchým zábalom. V oboch prípadoch kúpeľ trvá 20 minút, nasleduje suchý zábal a odpočinok (10 minút).

Aby sa mohol liečivý účinok čo najlepšie prejavíť, odporúča sa klientom procedúru absolvovať v pokoji, bez zbytočných pohybov a vírenia vody. Teplota vody na kúpeľ dosahuje 38°C, a preto sa v nej odporúča iba sedieť. Spríjemnením kúpeľa je i relaxačná hudba.

K ďalším procedúram patria klasické, reflexné a podvodné masáže, škótske streky, fínska sauna, celkový vírivý kúpeľ, whirlpool, hydrokineziterapia, rehabilitácia, mechanoterapia, perličkový kúpeľ, minerálny kúpeľ, diatermia, diatrón, magnetoterapia, zábaly a obklady, diatermia, elektroliečba, inha-

lácie, pitné kúry, solux, liečebný ultrazvuk, akupunktúra, plynové injekcie, parafínové obklady, hipoterapia, diétne stravovanie a iné.

Liečba minerálnou vodou je založená na chemických účinkoch rôznych látok a zloženie vody je v každých kúpeľoch iné. Preto ich možno využívať na rôzne terapie a prevenciu chorôb. Účinné látky termálnej a minerálnej vody sa pokožkou vstrebávajú do tela. Plyn sa vo svojej účinnosti navzájom podporujú. Ďalším liečivým faktorom je vplyv tepla – voda sa zohrieva pre individuálne vaňové kúpele na 34 až 37 °C (podľa odporúčenia ošetrojúceho lekára), pre skupinový kúpeľ v bazéne na 34 až 38 °C. Uvedené podnety pôsobia na všetky funkcie orgánov ľudského tela a aj na psychickú pohodu.

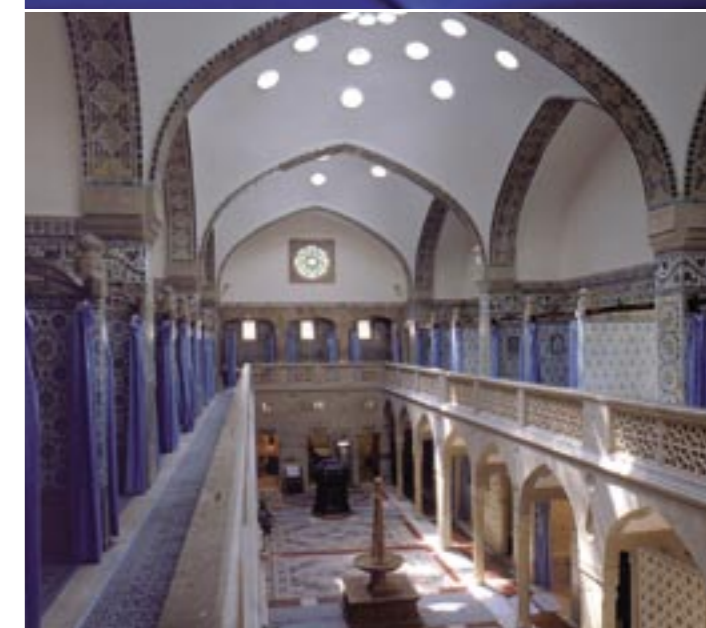
Liečivá voda v slovenských kúpeľoch je silnou doménu príjazdového cestovného ruchu a mnohí zahraniční klienti sú so servisom spokojní. V príjemnom prostredí kúpeľov a v starostlivých rukách kúpeľného personálu si dokáže oddýchnuť a zrelaxovať sa každý návštevník, a domov odchádza pozitívne naladený.

Kúpele sa v dnešnej uponáhľanej dobe stali miestom, kde nájdete pokoj a oddych v príjemnom prostredí. Dnes čoraz viac ľudí túži aspoň na chvíľku ujsť z rušného sveta, zabudnúť na všetky starosti a nechať sa rozmaznávať. Preto neváhajte a nájdite si trochu času, ktorý venujete len a len sebe. Vyskúšajte niektoré procedúry zo širokej ponuky slovenských kúpeľov a doprajte svojmu telu a duši oddych i relaxáciu a načerpajte novú energiu.

Doprajte si nevšedný zážitok – spoznajte Slovensko cez jeho jedinečné kúpele!

Táto inzercia je spolufinancovaná z fondov EÚ

Tichá voda brehy myje

Autor maľby: Andrej Smolák. Vo svojom diele opakovane stvárnjuje východoslovenskú rieku Starina vo svojom rodisku, ktoré zaniklo pod vodnou nádržou Starina.

Väčšina ustálených frazeologických spojení hovorí o človeku a jeho živote. Veľmi výstižne to vyjadrujú slovenské príslovia. Vznikali v našom jazyku celé stáročia a odrážajú sa v nich najrozmanitejšie ľudské vlastnosti, dobré i negatívne.

V prísloviach sú bohato zastúpené duševné i charakterové vlastnosti človeka. Často sú vyjadrené priamo, bez prenesenia významu, napríklad: *Nikomu nepovie zlého, krivého slova; Z očí mu nič dobrého nehľadí; To je človek, ako sa patrí; Trpezlivosť, pekná cnosť; Poslúcha na slovo; Povie, čo si myslí; Každému sa poklonkuje; Nemá v sebe kúska citu; Hrá veľkého pána; Kto sa bojí, zle obstojí; Kto neskoro chodí, sám sebe škodí*, a mnohé ďalšie.

Viacere príslovia však majú prenesený význam, to znamená, že jednotlivý člen spojenia nemá pôvodný, priamy, ale posunutý, prenesený význam a vzniká tak celkom nový význam. Napríklad: *Dušu by dal zo seba* – je veľmi dobrý; *Ani pes by za ním nezabrechal* – je veľmi zlý; *Má pevnú chrbtovú kosť* – je charakterný, statočný; *Kupuje za päť prstov a šiestu dlaň* – kradne; *Má maslo na hlave* – je nepoctivý; *Dočkaj času ako hus klasu* – buď trpezlivý!

TICHÁ VODA BREHY MYJE

Tichá voda brehy myje aj *Tichá voda brehy podmýva* patrí medzi príslovia s preneseným významom. Známý prírodný jav sa preniesol na ľudskú bytosť. Označujeme ním človeka, ktorý síce pôsobí nenápadne (ako tichá voda), ale môže nás svojimi neočakávanými činmi prekvapiť (tichá voda nemá silný prúd, no aj tak postupne podomiela breh). Tieto činy nemusia byť vždy pozitívne. Stáva sa, že človek, ktorý navonok pôsobí pokojne, mierne, dobromyseľne, nemá vo svojom vnútri vždy dobré úmysly. Ide o ľudskú vlastnosť, ktorou je pretváрка, neúprimnosť, pokrytectvo, falošnosť. Ak zalistujeme v slovníkoch, ani v jednom toto príslovie nechýba. Najviac jeho variantov obsahuje zbierka slovenských prísloví Adolfa Petra Zátareckého. Voda sa vyskytuje v rozličných obmenách príslovia, napríklad: *Tichá voda brehy podmýva, bystrá preskakuje; Tiché vody podmieľajú brehy; Boj sa tichej vody!; Nazdal by si sa, že nevie hádam ani vodu zamútiť.*

O pretvarovaní sa hovorí aj veľa ďalších slovenských prísloví. Napríklad: *Má masku na tvári; Má dve tváre; Hrá komédiu/ divadlo; Strúha nevinnú/milú tvár; Roní krokodílie slzy; Robí sa, ako čo by nevedel do troch narátať; Spravil sa sprostým, ako čo by o ničom nevedel; Svätý sa robí a čertov pácha; Hrá sa na svätého; Tvári sa/robí sa svätý/svätým; Svätý, len uší mu z pekla trčia; Nie je každý svätý, čo o kostol si otiera päty; Anjelský hlások, a čertova pieseň; Brada apoštolská, a fúzy diabolské; Vodu káže, víno pije; Kutňa nerobí mnícha; Vlk v ovčom/barančom rúchu; Vykľúlo sa šidlo z vreca.*

O rozšírenosti príslovia *Tichá voda brehy myje* svedčí aj to, že sa z neho oddelilo spojenie *tichá voda*, ktoré sa používa osobitne ako frazeologické spojenie v tom istom význame, teda označuje človeka zdanlivo mierneho, nenápadného, tichého, ktorý však v skutočnosti môže byť úplne iný, pravda, nie vždy v dobrom zmysle slova. Ide o človeka, ktorý sa pretvaruje, čaká zámerne, niekedy aj zákerne na svoju príležitosť, v ktorej sa prejavia jeho pravé, zväčša negatívne ľudské vlastnosti.

Z prísloví sa dozvieme napríklad o telesnom výzore človeka (*Dievčina, akoby ju maliar vymaloval* – je veľmi pekná; *Samá ruka, samá noha* – je veľmi chudý), o jeho reči (*Jazyk nemá kosti, no vie zbúrať mosty* – slovo má veľkú silu; *Vtáka poznáš po perí, človeka po reči* – ľudí charakterizuje reč; *Reči sa vravia, chlieb sa je* – nie všetko, čo sa povie, treba brať vážne), o práci (*Je do roboty ako sršeň* – je veľmi pracovitý), o ľudskom konaní a správaní (*Bližšia košela ako kabát* – vlastný záujem je prednejší; *Čí chlieb ješ, toho pieseň spievaj* – kto ťa platí, tomu slúž), o postavení človeka v rodine a spoločnosti (*Aký otec, taký syn* – syn máva otcove vlastnosti; *Je ako piate koleso na voze* – je zbytočný, prekážajúci).

AIGNER, Róbert (11. 4. 1922 Bratislava – 6. 7. 2001 Paríž, Francúzsko) – novinár, redaktor slovenskej redakcie francúzskeho rozhlasu, organizátor kultúrneho života krajanov vo Francúzsku. Pracoval v štátnom rozhlase, od r. 1969 ako šéf slovenského vysielania, od r. 1975 ako vedecký pracovník vo Francúzskom štátnom ústave pre vedecký výskum. Pôsobil aj ako funkcionár Svetového kongresu Slovákov, bol zástupcom generálneho tajomníka SKS pre Európu.
85. výročie narodenia

DUDOK, Daniel (26. 6. 1932 Erdevik, Srbsko) – univerzitný profesor, lingvista, dialektológ, kultúrny pracovník, prekladateľ. Redaktor literárneho časopisu *Nový život* a Správy Spolku vojvodinských slovakistov, šéfredaktor Zborníka Spolku vojvodinských slovakistov, profesor slovenského jazyka na Filozofickej fakulte v Novom Sade. Dielo (výber): *Nárečie Pivnice* v Báčke, *O slovenskom jazyku* v Južoslávii, *Priezviská Slovákov* v Južoslávii.
75. výročie narodenia

FAZEKAŠOVÁ, Mária (12. 4. 1947 Poprad) – poetka, prozaička, prekladateľka, redaktorka, spolková pracovníčka v Maďarsku. Krátky čas pracovala ako redaktorka *Ľudových novín*, neskôr ako externá spolupracovníčka. Dielo (poézia): *Vynútiť úsmev, Pereje radosti*; (próza): *Vôňa Fidži* s hamburgerom; (preklad): *Polárne cesty* (z francúzštiny) a *Obrázková kniha* (z maďarčiny).
60. výročie narodenia

GUZOVÁ-BECKOVÁ, Janka (4. 4. 1917 Žakarovce – 20. 2. 1993 New York, USA) – interpretka ľudových piesní, redaktorka, dramaturgická, autorka rozhlasových relácií o ľudovej hudbe, zberateľka pokladov piesňovej kultúry. Nahrala okolo sto a na koncertoch odspievala tisíce piesní. V r. 1968 emigrovala do USA, kde nemala možnosť spievať, ale zato sa aktívne zapájala do spolkového života amerických Slovákov.
90. výročie narodenia

HLETKO, Peter (26. 6. 1902 Chicago, USA – 4. 11. 1973 tamže) – lekár, predseda Slovenskej ligy v Amerike v r. 1935 – 1939 a 1963 – 1964, činiteľ Združenia slovenských katolíkov v Amerike, Združenia slovenských novinárov a Národného slovenského spolku. V r. 1939 viedol delegáciu SLvA na Slovensko. Redigoval americko-slovenské noviny a časopisy. Autor diela *The Slovak and the Pittsburgh Pact*.
105. výročie narodenia

JANKOVIČ, Ladislav (25. 6. 1917 Cifer – 18. 11. 1998 Buenos Aires, Argentína) – právnik, podnikateľ, publicista, vydavateľ, prekladateľ, čestný predseda Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne. Po r. 1945 emigroval do Rakúska, potom do Francúzska a Nemecka, kde bol spoluzakladateľom časopisu *Slobodná Slovensko*. V r. 1951 odišiel do Argentíny. Tu redigoval časopis *Slovenský život* v Argentíne. Pôsobil aj ako podpredseda Svetového kongresu Slovákov.
90. výročie narodenia

KOLMAJER, Jozef Michal (19. 4. 1922 Smolnicka Huta) – publicista, redaktor, prekladateľ. Emigroval v r. 1945. Študoval v Ríme a v Madride. Bol predsedom Ústredia slovenských katolíckych študentov (1950 – 1953), redaktorom slovenského vysielania v španielskom rozhlase. Od r. 1958 žil v Austrálii, teraz v žije Madride. Aktívne pracoval v Združení austrálskych Slovákov a pri vydávaní časopisu *Slovenský štít*.
85. výročie narodenia

KOZÁČEK, Jozef (2. 6. 1807 Zvolen – 26. 3. 1877 Oradea, Rumunsko) – kňaz, cirkevný hodnostár, príslušník druhej generácie bernolákovcov, zakladajúci člen Matice slovenskej, v r. 1870 – 1875 jej predseda, mecén národného života.
200. výročie narodenia, 130. výročie úmrtia

MOLITORIS, Ján (4. 6. 1927 Kacvín, Poľsko) – spolkový pracovník, organizátor slovenského života Slovákov v Poľsku. V r. 1961 – 1980 a 1984 – 1989 predseda Kultúrnej spoločnosti Slovákov a Čechov v Poľsku.
80. výročie narodenia

Pripomíname si

MOLITORIS, Ľudomír (20. 6. 1957 Kacvín, Poľsko) – spolkový a národný pracovník, absolvent FFUK v Bratislave, od roku 1989 tajomník Spolku Slovákov v Poľsku. Iniciátor projektov v prospech slovenskej komunity v Poľsku a prevádzkovania tlačiarne Slovákov v Poľsku so sídlom v Krakove.
50. výročie narodenia

MORHÁČ, Martin (12. 4. 1922 Breznica – 15. 9. 1999 Buenos Aires, Argentína) – od roku 1945 spolupracoval na slovenskom vysielaní Viedenského rozhlasu. V r. 1949 odišiel do Argentíny, kde spolupracoval s Ferdinandom Ďurčanským v Slovenskom oslobodzovacom výbore. Bol predsedom Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne.
85. výročie narodenia

PAPÁNEK, Juraj (1. 4. 1738 Kuklov – 11. 4. 1802 Olasz, Maďarsko) – osvietený historik, učenec, autor prvých zachovaných programových dejín Slovenska a Slovákov, ktorý obhajoval ich rovnoprávnosť v rámci Uhorska.
205. výročie úmrtia

ROVNIANEK, Peter Vítazoslav (27. 6. 1867 Dolný Hričov – 16. 11. 1933 Hornitors, USA) – národný pracovník, zakladateľ spolkového života Slovákov v USA, podnikateľ, majiteľ cestovných kancelárií, bankár. V Pittsburghu založil Národný slovenský spolok, bol spoluzakladateľom Slovenskej ligy v Amerike, dlhoročným vydavateľom Amerikánsko-slovenských novín. Napísal *Who are Slavonians* a memoáre *Zápisky zaživa pochovaného*.
140. výročie narodenia

ŠRAMEK, Jozef (27. 5. 1927 Trstená – 6. 6. 1992 Mníchov) – redaktor a organizátor exilového spolkového života. Emigroval v r. 1947, od r. 1951 žil v Nemecku. Pracoval v Rádiu Slobodná Európa, vybudoval hnutie Rodina. Zorganizoval prvý Svetový festival slovenskej mládeže vo Waldkraiburgu (1980). Knižne vydal úvahy pod názvom *Zamyslenie* (1992).
80. výročie narodenia

ŠTIASNY, Karol (31. 5. 1882 Dolný Kubín – 27. 6. 1930 Scranton, USA) – krajský novinár, kultúrny pracovník, podnikateľ. V r. 1903 emigroval do USA, kde bol redaktorom Slovenského sokola, Slovenského denníka a Amerikánsko-slovenských novín. Organizoval národno-kultúrny život Slovákov v USA. Zostavoval a vydával kalendáre a sokolské pamätnice. Po r. 1918 bol tlačovým referentom Slovenskej ligy v Amerike a predsedom Združenia slovenských novinárov.
125. výročie narodenia

DETVA 6. – 8. 7. 2007

Folklórne slávnosti pod Poľanou 42. ročník

Autor fotografie:
Vladimír Linder © 2006

JÚL 2007

Matičný svetový festival slovenskej mládeže,

1. – 6. 7. 2007, **Vysoké Tatry**
Tradičné stretnutie slovenskej mládeže zo sveta sa koná raz za 4 roky. Hlavným organizátorom je Matica slovenská, ÚSZZ na podujatí spolupracuje. V minulosti sa konalo v USA, Nemecku a Rakúsku, od roku 1992 je na Slovensku. Na podujatí sa zúčastňujú mladí ľudia. Okrem besied, literárnych večierkov a prezentácie folklóru si mládež pozrie prírodné krásy a pamätihodnosti Slovenska.

Putovanie za poznaním, 3. – 12. 7. 2007, Hronec, Banská Bystrica, Čierny Balog, Bystrá, Tále, Horná Lehota, Detva, Bojnice, Bratislava

Na 18. ročníku bývalého čitateľského tábora sa zúčastnia mladí krajanovia – stredoškólcovia z Česka, Chorvátska, Maďarska, Poľska, Rumunska, Srbska a Ukrajiny. Pobyt na Slovensku im poskytne jedinečnú možnosť kontaktu s krajinou svojich predkov v spoločnosti rovesníkov. Účastníci putovaniavidia kultúrne pamiatky, zoznámia sa s významnými osobnosťami, históriou, kultúrou a prírodnými krásami Slovenska. Hlavným garantom podujatia je ÚSZZ.

Cyriľo-metodské dni a Pamätný deň Slovákov žijúcich v zahraničí, 5. – 8. 7. 2007, Terchová

Počas slávnostného programu vystúpi folklórny súbor Petrovská družina zo Srbska. Hlavným organizátorom je obec Terchová a miestne kultúrne stredisko. Spoluorganizátorom je ÚSZZ.

Folklórne slávnosti pod Poľanou, 6. – 8. 7. 2007, Detva

Počas 2. júlového víkendu sa uskutoční 42. ročník FSP v Detve. Už po 33-krát sa na slávnostiach zúčastnia aj krajské súbory. Tento rok sa v programe Krajanská nedela predstaviasúbory z Francúzska, Chorvátska, Kanady, Maďarska, Poľska, Rumunska, Srbska, Ukrajiny, USA a Veľkej Británie.

Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti, 21. – 22. 7. 2007, Dulovce

Na 11. ročníku vystúpia detské a mládežnícke súbory zo Slovenska a 4 súbory zo zahraničia (Česko, Nemecko, Rumunsko, Srbsko). ÚSZZ organizuje slávnosti v spolupráci s MO MS v Dulovciach a obcou Dulovce.

Letný tábor Betliar, 16. – 30. 7. 2007, Betliar

ÚSZZ v spolupráci so SNM – Múzeum Betliar pripravuje letný pobyt pre mladých Slovákov zo zahraničia, ktorí pracujú v areáli múzea prispievajú k záchrane kultúrneho dedičstva a historického parku.

AUGUST 2007

Letná škola žurnalistiky pre krajanov, 12. – 19. 8. 2007, Bratislava

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripravuje v spolupráci s Katedrou žurnalistiky FFUK v Bratislave 5. ročník podujatia pre mladých a začínajúcich krajských žurnalistov, na ktorom účastníci absolvujú prednášky a praktické cvičenia zo základných žurnalistických žánrov.

SEPTEMBER 2007

Scénická žatva 2007, Martin

Každoročne sa koná v auguste až septembri v Martine. Ide o vrcholné podujatie ochotníckych divadelných súborov na Slovensku s medzinárodnou účasťou.

JÚL – SEPTEMBER 2007

JÚL 2007

- Nitra, milá Nitra... – slávnosti pozostávajúce z častí: Pribinove slávnosti, Deň Nitranov a Cyrilo-metodské slávnosti, **Nitra**
- Gorazdov Močenok 2007 – celonárodný festival kresťanského divadla, **Močenok**
- Európske ľudové remeslo (7. – 9. 7.) – 16. ročník festivalu ľudového remesla, **Kežmarok**
- Nočné prehliadky (6., 14., 21., 28. 7.), hrad **Červený Kameň**
- Vatra zvrchovanosti – výročie Deklarácie o zvrchovanosti SR, **Galanta**
- Kremnický hradný organ – Európsky organový festival, **Kremnica**
- VI. bačovské dni – medzinárodný festival valašskej kultúry, **Malatín**
- Tokajský festival v obci **Borša** – 5. ročník prehliadky folklóru, ľudových tradícií, remesiel a vinohradníctva sa koná v svetoznámej tokajskej vinohradníckej oblasti, v rodisku Františka II. Rákociho
- Makovická struna – festival šarišských piesní a tancov, **Bardejov**
- Jánošíkove dni – medzinárodný folklórny festival, **Terchová**
- Hradné hry Žofie Bošňákovej – 10. ročník, hrad **Strečno**
- Kultúrne leto a Hradné slávnosti (júl – september) – najväčší letný festival umenia, **Bratislava**

AUGUST 2007

- Letné tvorivé dielne pre deti a mládež, **Nitra**
- Senecský festival dychovej hudby, Slnečné jazerá, **Senec**
- Regióny Slovenska 2007 – prezentácia kultúrnych organizácií Nitrianskeho samosprávneho kraja, sprievodná výstava medzinárodného veľtrhu Agrokomplex, **Nitra**
- Koliesko – festival ľudovej kultúry, stretnutie mladých folkloristov, dvory remesiel, **Kokava nad Rimavicou**
- Hontianska paráda Hrušov – festival tradičnej kultúry hontianskeho regiónu, **Hrušov**
- Cap à l'Est (Cesta na východ) – Európsky kultúrny festival zostavený z koncertov, dramatizácií básní, divadla a čítania z tvorby európskych autorov, **Banská Štiavnica**
- Kremnické gagy – stredoeurópsky festival humoru a satiry, **Kremnica**
- Studia Academica Slovaca (5. – 25. 8.) – 43. ročník letnej školy slovenského jazyka a kultúry pre zahraničných záujemcov a Slovákov žijúcich v zahraničí (www.fphil.uniba.sk/sas), **Bratislava**
- Cibulové slávnosti (17. – 19. 8.) – 12. ročník kultúrno-spoločenského podujatia na oslavu úrody cibule s ochutnávkou cibulových špecialít, **Madunice**
- Hrad Lubovňa 700-ročným jubilantom (19. 8.) – koncert pod hradom pri príležitosti 700. výročia postavenia hradu, **Stará Lubovňa**
- Country Lodenica (30. 8. – 1. 9.) – prehliadka koncertov hudobných country skupín, **Piešťany**

SEPTEMBER 2007

- Korunovačné slávnosti 2007, **Bratislava**
- Trnavské organové dni – festival organovej hudby s medzinárodnou účasťou, **Trnava**
- Jašidielňa – medzinárodný festival tvorivosti a fantázie ľudí s postihnutím a bez postihnutia, **Žilina**
- Gajdovačka 2007 – 8. medzinárodný gajdošský festival, **Oravská Polhora, Dolný Kubín, Poľsko**
- Dni majstrov na Hrade – festival tradičných remesiel (1. – 2. 9.), **Bratislava**
- Westernové jazdenie (8. 9.) – preteky v hipoturistike, **Kopčany**
- Malokarpatské vinobranie v Pezinku (21. – 23. 9.) – oberačkové slávnosti, **Pezinok**
- Na kolesách proti rakovine (19. 9.) – memoriál paraolympijského zlatého medailistu Radovana Kaufmana, zameraný na podporu boja proti rakovine, ktorý prebieha v mnohých mestách a obciach Slovenska
- Salamandrové dni v Banskej Štiavnici – sprievod v kostýmoch, pripomínajúci dávne študentské a banické tradície, **Banská Štiavnica**
- Dni svätého Huberta – kultúrne podujatie, výstavy a súťaže zasvätené poľovníctvu, **Svätý Anton**
- Without punishment – umenie sprejerov, **Liptovský Mikuláš**
- Spomienka na 350. výročie narodenia I. Tököliho – sprístupnenie reinstalovanej expozície, **Kežmarok**
- Európsky kultúrny festival národov a národností, **Košice**
- Hviezdoslavov Kubín (september – október) – celoštátna prehliadka v umeleckom prednese, **Dolný Kubín**

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie, ktoré sa uskutoční v čase od októbra do konca roka 2007, a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na:

vladimir.dobrik@uszz.gov.sk.

Kežmarok
7. – 9. 7. 2007

Európske ľudové remeslo

SLOVThERMAE, Slovenské liečebné kúpele, podnik služieb, š. p.
Rajská 4, 812 89 **Bratislava**
tel.: +421-2-57 789 013, +421-2-57 789 004
fax: +421-2-52 962 059, +421-2-57 789 015
e-mail: sthermae@zutom.sk

Liečebný ústav **Diamant**, 962 71 **Dudince**
tel.: +421-45-55 02 111
fax: +421-45-55 83 418
e-mail: diamant@diamant.sk
www.diamant.sk